

Што се грбо роди, вријеме не исправи

Валтазар Богишић

Из Бачке, па наопачке



Израда тако озбиљног акта као што је Статут једне аутономне покрајине у демократском друштву којим влада право, а не рецимо шоу бизнис, изгледа овако: Најпре се у оквиру референтних научних установа окупи комисија чији састав чине високи представници одговарајуће струке, пре свега уставноправне. Затим та скупштина израђује предлог акта, по правилнику комисије који утврђује правила њеног рада. Током свог рада, она редовно и периодично треба да обавештава јавност путем јавних медија, помоћу којих се води јавна расправа на разним нивоима демократске публике о теми предлога. Потом се завршени текст предлога ове комисије достави одговарајућим радним телима скупштине Аутономне покрајине, која га формално – правно уобличавају и усклађују према вишим правним актима (Уставом Србије и законима). Тада се, као формални предлог Статута подноси на усвајање републичкој Скупштини, која такође овај акт разматра у својим надлежним телима, усклађује с прописима, да би на крају, након расправе на седници Скупштине и разматрања евентуалних амандмана, предлог усвојила или одбила.

Ако су елементи коректног вођења јавне расправе недостајали приликом доношења српског Устава, све у вези војвођанског статута се одиграло као у новели Луиса Керола „Алиса у земљи иза огледала“. Комплетна израда статута је била наопачка: Предлог је изнет тајно и анонимно, а један део је „препричао“ војвођански дневни лист. Са њим упознато тек неколико првака коалиционих странака у покрајинској Скупштини. Неке од њих су дале своје примедбе, па је овај акт (назван „Преднацрт“) понуђен покрајинској Скупштини која га је усвојила, игноришућу

Устав Србије и њене законе. Затим је поднет Скупштини Републике Србије „на усвајање“. Надлежна тела Скупштине Србије су потом ћутала о Статуту. Кад је најзад постало јасно да у Скупштини Србије нема чврсте политичке воље за његово усвајање, кренуло се у политичко преговарање ван српске Скупштине, без усклађивања предлога са законом и Уставом. То преговарање је поново названо „јавном расправом“ [1](#). Усред овог преговарања, шеф политичке коалиције војвођанских Мађара почео је да прети интернационализацијом војвођанског питања. И то у тренутку кад се Севернобачки округ, у коме је најкомпактнији део мађарске мањине, суочава са наглим растом незапослености

[2](#)

.

При томе, да се подсетимо: нагли покушај сепарације Војводине, суштински је имао везе са заустављањем развоја „Јужног тока“ ка Средњој Европи. Гасни лоби коме је независна Војводина била у интересу је изгубио. Руске инвестиције у Војводину су стигле и Газпром је постао власник 51% НИС-а.

Али, ако већ Војвођани нису „кадри“ да буду „довољно аутономни“ против Јужног тока, могу ли Поморавци, Шумадинци и Нишлије бити „политички подобнији“ за аутономију?

„Посрбијанченом“ аутономијом против Јужног тока

Након свега што се одиграло око Статута, на први поглед чуди чињеница да је председник војвођанске скупштине, Шандор Егереш допунску „јавну расправу“ о Статуту Војводине повео „међу Србијанцима“ и то „раме уз раме“ баш са високом функционерком СПС-а. Госпођа Ђукић-Дејановић јесте високи државни функционер (председница српске Скупштине) и њена партија је учесник владајуће коалиције. Међутим, СПС је такође и партија Слободана Милошевића, која је тачно пре 20 година знатно умањила аутономију САП Војводине. У сваком случају ово „савезништво“ не обећава, бар кад су у питању интереси парауставне војвођанске аутономности.

Зашто се Егереш о Статуту као председник војвођанске скупштине саветује са шумадинцима и поморавцима, пре него са својим Војвођанима, пре свих Банаћанима и Сремцима? Најзад, зашто се не саветује са Србијанцима у Београду, већ им демонстративно одлази „на ноге“ у њихове локалне, „србијанске паланке“?

Ради ли се о наставку пројекта поновне производње аутономашких „србијанских лига“? Аутономашке странке су одувек тражиле да се централна власт Србије не меша у „војвођанске унутрашње ствари“, али су се у складу с „начелом недоследности“ аутономашке политике мешале у унутрашње србијанске ствари, предвиђањем стварања нових конкретних облика децентрализације ван, тамо где постоји јединствена „србијанска

централна власт. Треба ли Шумадији међународно представништво у Бриселу, како Егереси „нуди“ Верољубу Стевановићу у Крагујевцу?

[3](#)

Ако треба, треба ли онда „наши војвођански новци

“ да буду трошени и на Шумадинце? Изгледа треба. Промотери војвођанске аутономије, који за рачун западних лобиста нису били кадри да зауставе улазак Газпрома у власништво НИС-а, треба сада да обећају „наше новце“ ради стварања аутономија које би ометале развој Јужног тока у Поморављу.

Председник Лиге за Шумадију, Бранислав Ковачевић Цоле, још октобра прошле године је поново изнео могућност стварања србијанских аутономија, додавши да је Бошко Ристић из ДС-е изнео како постоји слична могућност за стварање Нишке регије [4](#). Изгледа је знатно раније предвиђена могућност да „Јужни ток“ неће моћи да се заустави у Војводини, па противнички лобисти покушавају ометање најважније инвестиције у Србију неким „планом Б

“ у српском Поморављу? Ово је сав смисао врбовања србијанских провинцијских политичара, названо „представљањем Статута Војводине од стране Шандора Егересија у Јагодини

[5](#)

и Пасторове претње „новим изборима“

[6](#)

. Павел Домоњи, огорчен због одласка Егересија у Јагодину, није приметио овај логички елемент, па се чуди што Егереси није обишао мањинске општине у Србији јужно од Београда (Нови Пазар, Прешево, Босилеград)

[7](#)

. А логика је проста: ове општине не стоје на путу „Јужног тока“.

Злоупотреба војвођанске наивности

Сетимо се филма „Тајванска канаста“. Муфљузи планирају сумњиви грађевински пројекат. Недостаје им само наивни архитекта, који би спровео тај пројекат и сносио сутра евентуалну одговорност за њега, кад инвеститори побегну на Запад. И данас се ради нешто слично. Војвођански политичар мађарске народности, послат је да у име Војводине „[оде међу Србијанце](#)“ и тамо води акцију коначног лобирања за Статут, која ће сигурно пропасти. Егереси је председник војвођанске скупштине, али није шеф ни једне од мађарских коалиционих странака, нити има сразмерно високу улогу у Мађарском националном савету. Зашто новосадски аутономаши ћуте о овоме што се данас ради са Статутом у Јагодини (шеф ЛСВ-е само повремено гунђа на Српску Православну Цркву)? Ни он није заиграо „

канасту

„, схвативши како не треба да се јавно компромитује у Војводини још и сарадњом са колегом покојног Аркана. За

Канасту

је изгледа био довољно наиван само Егереси и његови политички саветници.

Посвађани мађарски политичари у Војводини

[8](#)

, изгледа су незаинтересовани за углед свог сународника на најважнијој покрајинској функцији. „Интернационализација статута“ од стране Иштвана Пастора

[9](#)

, после разлаза војвођанских Мађара са дипломатијом Мађарске је практично немогућа. Међутим, интернационализацију је управо поново најавио Балинт Пастор

[10](#)

, али то је исти онај који је пре месец дана најавио неуспешну блокаду српске Скупштине. Обојица при том игноришу чињеницу да је јавна дипломатија ЕУ-е чврсто на становишту да је питање Статута Војводине унутрашње питање Србије

[11](#)

.

Иза израде Нацрта статута Војводине, наводно, стоји ДС, али та странка данас не изгледа јединствена у погледу њега. Нормално, сувише је проблема у Србији да би се Влада и председник затрпали још лавином нових проблема. ДС не врши опструкцију Статута Војводине, али слабо реагује на критике Статута, којима се коначно придружила и Српска Православна Црква. Пајтић је на став Цркве реаговао невероватним коментаром да „став Синода није став Цркве“. Зашто се Бојан Пајтић најпре хвалио да су да су „експерти“ ДС-е саставили статут

[12](#)

, а затим, кад је процедура израде акта готова, ДС накнадно, уочи самог усвајања, почне да учествује у раду на његовом „усаглашавању са Уставом

“. Зашто се у ДС-и одједном стиде „свог“ акта? Има ли могућег објашњења осим да никад нису имали озбиљну намеру да Статут икад буде усвојен.

На врбовању „Србијанаца“ против Јужног тока, брукају се војвођански политичари

Српска Војводина [13](#) је настала 1848. године, као установа српске грађанске слободе и самоопредељења у оквирима тадашњих законитих (легалних) могућности. Иако је бирократском нагодбом Хабсбурга с мађарским племићима Српска Војводина „жива сахрањена“

[14](#)
„, васкрсла је 1918. године. Чак је постојао краткотрајни покушај стварања државе Банат. Тек у краљевини СХС (Југославији) су сви грађани Војводине стекли пуну равноправност људских и грађанских права и слобода, према мери тадашњег степена европског грађанског друштва (мањинске

нације нису постале носиоци суверенитета, како је и до данас уобичајено у демократској Европи). Реално стање правне равноправности у тој држави је одударало од социјалне неједнакости, као и уосталом, у целој тадашњој Европи. У таквим условима су бољшевичка утопијска обећања и романтично сећање на стару историјску аутономију, били одличне рекламе комунистичкој пропаганди.

Комунистички централизам је политички и имовински изједначио „народе и народности“ Војводине. Фактички, ова једнакост је злоупотребљена ради стварања бирократског слоја. Тамо где је некад била далека провинција Хабсбурга, „
Фотељаши

“

[15](#)
су фактички заузели традиционално место „
немеша

“

[16](#)
.

Војвођански аутономаши су од почетка одржавали везе с бившим политичарима САП Војводине. Покрет јалов за позитивну садржину, заплео се у нихилизам сопственог дугогодишњег лидера. Ћинђић је својевремено био свестан да статус АП Војводине најпре треба припремити редом, сетом (омнибусом) српских закона, пре него што се пређе на изразу Статута. Значај оваквог приступа аутономашима до недавно уопште није био јасан и тек недавно Светозар Чиплић говори о post hoc доношењу закона (акта више правне снаге) суштински усаглашених са вољом садржаном у Статуту (актом подзаконске правне снаге). То је исто као кад би према „Изокренутој причи“ Бранка

Ћопића Барон Минхаузен усаглашавао своје пустоловине.

Ово нас доводи до, суштине проблема – изопачене, нихилистичке оријентације аутономаша, прикриване усвајањем „антисрбијанске“ идеологије као уједињујућег чиниоца читавог низа антиидеологија. Безсадржајност, прикривана антивредностима, почела је да прелази границу разума и доброг укуса по мери неуспеха политике коју заступа [17](#). Уосталом,

карикатуралну везу те политике и нихилизма у Нацрту Статута, већ је уочио један аутор искористивши да направи хумористичку пародију

[18](#)

Иштван Пастор је још децембра тврдио како је „Статут Војводине талац односа унутар ДС-а“. За аутономашку политику данас, више него икад, заиста треба јавно да се каже „ цар је наг “

[19](#)

. Сву срамоту војвођанског аутономаштва изнео је Павел Домоњи: „Пре извесног времена је Славица Ђукић Дејановић, председница србијанског парламента, установила политичку дијагнозу према којој је предлог Статута - “мртав папир”. Илузија је веровати да ће том “мртвом папиру” живот удахнути некаква турнеја по Србији. Статут је “мртав”, јер у србијанској Скупштини нема већине спремне и вољне да га “благослови” и удахне му живот. Чак и када би се радна група, а њу ће чинити људи из покрајинске и републичке администрације, широм Србије појављивала у друштву пресвете Девике Марије, и то све са Статутом у њеним рукама, то не би променило одлуку већ донету у страначким куријама (...) Војвођанском Статуту нису потребне ама баш никакве екскурзије по Србији, никаква тумачења и уверавања србијанаца у његову важност и корист. Нема ни једног ваљаног разлога да се Статут Војводине презентира... “

[20](#)

Уз ово иде и екскурс којим се напада начело уставности сопствене земље, а, која је предуслов искрене борбе за људска права: „ Највиши правни акт Војводине треба да усвоји Скупштина Војводине и само Скупштина Војводине! Никаква додатна потврда од стране србијанске Скупштине није потребна. Јер, у чему је онда смисао аутономије Војводине, ако не у томе да она, у улози “самозаконодавца”, сама доноси свој највиши правни акт.“

[21](#)

И ово треба разумети као типично начело политичке недоследности, толико типично за аутономаше. Али, господин Домоњи се поштено залаже за пуну државност Војводине

Пише: Душан Ковачев
субота, 21 фебруар 2009 16:18

и не стиди се назива „аутономаш“

[22](#)

Јесу ли то новосадски аутономаше решили да скупљају хајдуке међу „србијанцима“, па да их мољакају да им „србијански хајдуци“ сада врате кући Статут који је „талац Београда? Тражење политичке милостиње од оних које сте деценијама презирали, уз помоћ кадрова оних политичких снага које су митску аутономију укинуле (СПС), представља дно политичког самопонижења војвођанског аутономаштва.

Нико аутономаше није натерао на ово, сами су то иницирали. Ако аутономију за интересе очајних „фенси паора“ треба испросити код Драгана Марковића Палме, зашто су, гадећи се на „примитивизам“ једног „Бице“ или „Раке“, губили године и године чекајући. Зашто нису пре двадесет година отишли код њих. Ево шта о томе каже председник Независног удружења новинара Војводине: „Несретне наивчине и политички дилетанти из Војводине пристају на све е не би ли им Скупштина Србије потврдила тај статут. Ево, сада иду и на турнеју по градовима Србије да представе своје „чедо“ и да га „објасне“ грађанима. Да објасне Аркановом Драгану Марковићу Палми да Војводина не жели да се отцепи од Србије. Да објасне монархисти Верољубу Стевановићу да централизам није богомдан. Да објасне коштунићима, николићима и тодоровићима да је то рецепт за бржи улазак у Европску унију. Хаха, па јебе се њима за Европску унију!“

[23](#)

Зашто дакле војвођански аутономашки политичари прихватају такве срамоте? Брука је довољно упечатљива, да би скренула пажњу јавности с нечега горег – пружања политичке, логистичке и финансијске подршке подели Србије на покрајине да би се ометала изградња главне стране инвестиције у Србији – „Јужног тока.“

Зауставити Јужни ток аутономијама у Поморављу

Кад се коначно схватило да је актуелни Нацрт статута правно неодржив, појавила се у јавности и конструкција како статус Војводине треба најпре да се уреди путем једног

„lex specialis“. Међутим, ни та идеја се није родила међу новосадским аутономашима. Њен творац је Светозар Чиплић из ДС-а. У једном од последњих јавних иступања [24](#), Чиплић је изнео још чудније тезе. Према њему, Устав Србије је могуће тумачити у смислу да је „ могуће поред постојеће две, оснивати још покрајина у Србији “ . При том је изричито навео да би „ статус покрајине могле добити поморавска, нишка и шумадијска област “ и да све „ недоумице у вези статута потичу од тога што Устав није добро прочитан “. Према њему је „ оснивање нових покрајина у Србији сасвим у складу са децентрализацијом Србије “ . Потом је изнео низ зачуђујућих „ компарација “ децентрализације Србије путем стварања аутономија, са окружном, среском и другим врстама локалне децентрализације. Затим је, такође у складу с начелом политичке недоследности, типичне за војвођанско аутономаштво, рекао да он „н ије направио никакву компарацију “ . Потом је компарацију сликовито илустровао уставноправним решењима СР Немачке.

Чиплићеве изјаве о могућности стварања нових аутономних покрајина у Србији су у најмању руку чудне. Међутим, Вук Драшковић је два дана касније јавно [25](#) изнео могућност поделе Србије на низ аутономија, побркавши појмове локалне самоуправе, федерације и конфедерације са аутономијом. Он је, такође, попут Чиплића, узео за пример уставни поредак СР Немачке. Сублимирана и скривена порука обојице, која се директно није изрекла, јасна је: „

Срби, распарчајте своју земљу на аутономије, па ћете живети као Немци “ .

Метастаза аутономаштва у простор где аутономних покрајина никад није било [26](#), нема стварне везе ни са децентрализацијом државе, нити са здравим разумом. Упоредно уставно право не познаје у Европи аутономне покрајине чији носилац није компактно насељена национална мањина или етничка група. Упоредна Уставна пракса ван Европе познаје само „територије“ и „индијанске резервате“ налик на ове творевине. Војвођанска аутономија је, према томе, важан изузетак, једно дубоко неевропско решење, пошто ни једна етничка група или мањина није носилац аутономије. Уставна пракса СССР-а и Русије познаје аутономију на територијама где етничка група –носилац аутономије демографски представља мањину. Међутим, што се тиче војвођанске аутономије, није уопште јасно која етничка група је њен носилац. Сви грађани? Па то је бесмислено! Јер, Српски народ и сви остали грађани су носиоци власти у Републици Србији као целини.

Изненадно предлагање стварања низа нових аутономија у Србији изгледа као манија. Нигде у свему не постоји аутономна покрајина, у којој би сопствени народ био аутономан од себе самог. Чиплића није брига што „широким тумачењем“ Устава дозвољава могућност државним органима, њеним аутономним и локалним јединицама да проширују постојеће и уводе нове надлежности, да прописују правну снагу сопствених аката мимо закона, без обзира на Устав и оснивају нове органе.

Хипертрофија нецентралних органа требала би да створи огромну нормативну и власничку збрку, с којом би се сутра суочио инвеститор „Јужног тока“. Тиме би нормативним компликовањем процедуре, непрекидно административно био ометан пролаз „Јужног тока“. Начелно, и врх ДС-е и Драган Марковић Палма, слажу се с развојном политиком „Јужног тока“ која Србији доноси најзначајније инвестиције последњих неколико деценија. Међутим, „у појединостима“, ДС је (бар Светозар Чиплић) врло расположена да изврши унутрашњу, парауставну децентрализацију Србије, ради успоравања развоја „Јужног тока“. Зашто се Драган Марковић Палма није одмах, отворено дистанцирао од овога?

„Како је један Мађар волео Србију“

Зашто војвођански аутономаши срљају у туђу битку, у чији успех очигледно не верују они који су је започели? Зашто Егереш и иде у Поморавље да „слади Србијанцима“ благодати аутономашког „етатизма“, а Чиплић „не силази“ јужно од Београда? Егереш тиме само себе (а пошто је председник војвођанске скупштине, и све Војвођане), доводи у ситуацију да им Драган Марковић Палма држи лекције из демократије и владавине права

[27](#)

.

У Будимпешти на прослави Дана мађарске државности, мађарски политичари из Војводине су покушали сасвим умесно (али безуспешно) да суседну земљу заинтересују за улагања у Војводину. Међутим, политика промовисања аутономаштва у Поморављу и Шумадији може имати само штетног ефекта, нарочито по стране инвестиције у Србију. Крагујевац, на пример, нема финансијских средстава да издржава ни општинску администрацију, а камо ли Шумадија за финансирање неке своје нове „аутономије“ из хира. Ако Јагодина има „новаца“ да храни животиње у зоолошком врту, не значи да ће „новце“ да баца на некакву поморавску аутономну покрајину.

Бајатим политичким обећањима очигледно не верују ни они који их промовишу. Зашто председник Скупштине Војводине најпре не обиђе Војвођанске регије? Нацрт војвођанског Статута предвиђа постојање три регије: Срема, Баната и Бачке, али се њихова аутономија од Новог Сада нигде не помиње, из врло порстог разлога. Аутономним Сремом и аутономним Банатом не може да буде ометан Јужни ток? Банат би требало пре свега да се запита, да ли ће траса Јужног тока проћи Банатом, где је највећи део техничке инфраструктуре, складиште Банатски Двор и највећи део налазишта нафте и гаса?

Ради сопствене части, мађарским политичарима из Војводине, користило би да се сете искуства свог знаменитог сународника, који је својевремено био високи функционер СПС-а. Од свих војвођанских кадрова те странке, након 2000. године, најгоре је прошао Михаљ Кертес [28](#). Или ће по повратку аутономашке мисије по Шумадији и поморављу, Егереша да каже својим колегама, у Војводини: „Ако се ја, као Мађар, не плашим Србије, зашто се онда ви Срби плашите Србије“?

17. 2. 2009.

1. Павић, Александар; Замена теза око предложеног Статута Војводине; <http://www.nemasale.rs/kontroverze-oko-statuta/zamena-teza-oko-predlozenog-statuta-vojvodine.html>

[
^
_]
]

2. Знатно повећана незапосленост у Севернобачком округу, РТВ, 11. 2. 2009; http://www.rtv.rs/sr/vesti/vojvodina/subotica/2009_02_11/vest_112900.jsp

[
^
_]
]

3. Алемпијевић, С, Егереша понудио заједничку канцеларију Шумадије и Војводине у Бриселу, Данас, 12. 2. 2009;

http://www.danas.rs/vesti/politika/egeresi_ponudio_zajednicku_kancelariju_sumadije_i_vojvodine_u_briselu.56.html?news_id=152864

[
^
_]
]

4. Регионализација Србије до краја мандафта владе, Дневник, 28. 11. 2008,. Вест се може наћи на:

<http://www.differentia-nis.org/2008/10/29/regionalizacija-srbije-do-kraja-mandata-vlade/>

[
^
_]
]

5.
<http://www.vesti.rs/exit/Pocinje-predstavljanje-Statuta-Dejanovic-i-Egeresi-u-Jagodini-i-Kragujevcu.html>

[
^
_]
]

6. <http://www.nemasale.rs/vesti/ludilo.html> [^] 7. Домоњи, Павел, Оживљавање Мртваца; <http://www.autonomija.info/pavel-domonji-ozivljavanje-mrtvac.html>

[
^
_]
]

8. Ковачев, Душан; Војвођанска зимска пасторала;
<http://www.nemasale.rs/analize/vojvodjanska-zimska-pastorala.html>

[
^
_]
]

9. Пастор: Статут Војводине интернационализовати, Блиц, 11. 2. 2009;
<http://www.blic.rs/politika.php?id=78458>

[
^
_]
]

10.
<http://www.autonomija.info/b-pastor-statut-nije-samo-unutrasnje-pitanje-srbije.html>

[
^
_]
]

11.

<http://www.gradjanski.co.yu/navigacija.php?vest=37822>

[
^
_]
]

12.

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=08&dd=21&nav_category=206&nav_id=314608

[
^
_]
]

13. „Српска Војводина“ или „Српска Војводовина“ је револуционарне 1848 – 49. године носила овај назив. На немачком се именовала Woiwodschaft Serbien (Војводство Србија), да би након 1849. године била вољом царских власти преименована у „Српско војводство и Тамишки Банат“. Из самог назива је јасно да је у законитом поретку Војводине Банат заузимао посебно место, што је касније, приликом обнове Војвођанске аутономије у поретку комунистичке Југославије, сасвим игнорисано.

[
^
_]
]

14. Речи сомборског песника Стевана Владислава Каћанског.

[
^
_]
]

15. Погрдни народни назив за војвођанске бирократе осамдесетих година 20. века

[
^
_]
]

16. Збирни назив за све врсте родно виших и статусно виших класа. Племићи.

[
^
_]
]

17. Антонић, Слободан; ИРА и војвођански сецесионисти, 15. 1. 2008;

<http://www.nspm.rs/politicki-zivot/ira-i-vojvodjanski-secesionisti.html>

[
^
_]
]

18. Жанетић, Војислав; Предлог статута Невојводине, Вечерње Новости, 241. 9. 2008;

<http://www.nemasale.rs/kontroverze-oko-statuta/predlog-statuta-nevojvodine.html>

[
^
_]
]

] 19. Пастор: Статут Војводине талац односа унутар ДС-а, Данас, 23. 12. 2008.

[
^
_

]

20. Домоњи, Павел, Оживљавање Мртваца;
<http://www.autonomija.info/pavel-domonji-ozivljavanje-mrtvaca.html>

[
^
_

]

21. Ib.

[
^
_

]

22. Домоњи, Павел; Војводина држава - сасвим легитиман захтев.
<http://www.autonomija.info/pavel-domonji-vojvodina-drzava-%e2%80%93-sasvim-legitiman-zahtev.html#comment-423>

[
^
_

]

23. Грухоњић, Динко; Звер је опет гладна,
<http://www.autonomija.info/dinko-gruhonjic-zver-je-opet-gladna.html#comment-424>

Додуше, за разлику од првог човека данашњег аутономашког новинарства, није нам познато да „господин Палма“ јавно користи псовке.

[
^
_

]

24. ТВ Б92, 13. 2. 2009.

[
^
_

]

25. Стање нације, тв емисија РТВ Б92, 15. 2. 2009.

[
^
_

]

26. Почетком 19 века, руски посланик Родофиникин је Карађорђу изнео пројекат феудализације Србије, чиме је заостало феудално царство хтело да ограничи централну српску власт укмећивањем српских сељака под устаничке војводе које би постале спахије. Овај пројекат је Србија успешно избегла.

[
^
_

]

27. Николић, С, Славица Ђукић-Дејановић и Шандор Егерешу у јагодини и Крагујевцу о Војвођанском статуту; Дневник, 8, 2. 2009.

<http://www.dnevnik.co.yu/modules.php?name=News&file=article&sid=50566>

[
[^](#)
]

28. Милановић, Озрен; Веш машина за прање пара, Илустрована политика;

<http://www.politika.rs/ilustro/2183/3.htm>

[
[^](#)
]